

Q ongedrukt
1982

em = pn

Jürgen Moltmann beschrijft in zijn boek 'Kerk in het krachtveld van de Geest' de Messiaanse gemeente als een vertelgemeenschap waarin het verhaal van de levende Jezus wordt doorverteld, het is een gemeenschap van bevrijders, die iets ervaren van wat bevrijding in Christus betekent, het is een gemeenschap van hoop, die de horizon verlicht ziet door een verrijzenis, het is een gemeenschap die geroepen is om iets van de Messiaanse levensstijl aan het licht te brengen in deze wereld.

Het is de nood van velen in onze maatschappij - ouderen en jongeren - dat het hen ontbroken heeft of ontbreekt aan een bevrijdende, hoopgevende, richtinggevende, zingevende gemeenschap met anderen.

Dat kun je o.a. zien of horen aan de mensen in een Huis van Bewaring of Gevangenis. Velen zijn opgegroeid in een gezin waarin zij de gebrokenheid van het leven aan den lijve moesten ervaren. Een jeugd waarin alles ontbrak wat er had moeten zijn om naar volwassenheid toe te kunnen groeien: niet gewenst, verwaarloosd, geen liefde, geen aandacht, verwend om schuldgevoelens af te kopen, geen duidelijk en herkenbaar opvoedingspatroon, geen voorgeleefde hanteerbare normen en waarden.

Ik ontmoet veel mensen die altijd kansarm zijn geweest in veel opzichten: thuis, omgeving, maatschappij, eigen mogelijkheden. En dan komen ze uiteindelijk terecht in een aansenschakeling van maatschappelijke uitzichtloosheid: geen werk en ook geen kans op werk, veroordeeld tot een uitkering en levend in kraakpanden of afbraakbuurten tegen woekerhuren. Geen mens die ècht op jou uit is, om jou aan het licht te brengen. En dan nog de geheel eigen problematiek van de culturele minderheden.

Het gaat vaak om mensen die niet goed in staat zijn de 'viciouse cirkel' waarin hun bestaan zich afspeelt, op eigen kracht te doorbreken. Daar komt nog bij dat de maatschappij schromelijk tekortschiet om diegenen tegemoet te komen die zich op een nieuw bestaan willen oriënteren.

Mijn werk bestaat uit individueel pastoraat en groepspastoraat. In het kader van deze bijeenkomst wil ik graag enkele kanttekeningen maken bij met name het groepspastoraat. Daar is de assistentie van de kerkelijke gemeente broodnodig, onontbeerlijk.

Wat kan de kerk doen?

Allereerst moet worden gezegd, dat de groep mensen die tot de geestelijke verzorging in de gevangenis behoren, geen op zichzelf staande groep is.

In 's-Hertogenbosch bestaat de groep uit 40 personen en in de gevangenis van Scheveningen uit 15 personen. Zij vormen een gemeente en zijn onderdeel van de gemeente van Christus. Dat betekent, dat de gemeente binnen en de gemeente buiten op elkaar betrokken moeten zijn.

Geen éénrichtingsverkeer, maar tweerichtingsverkeer. Eén van de inzetten van het justitieel pastoraat is, dat mensen zich opgenomen voelen in een groter geheel van kerkgemeenschap. Daarom justitieel pastoraat ook buiten: de gemeente buiten moet haar medeverantwoordelijkheid beseffen voor het pastoraat onder gevangenen.

Ik noem u vanuit deze gezichtshoek vijf mogelijkheden van assistentie voor de kerkelijke gemeente:

1. Kerkdiensten: van zondag tot zondag worden in de Huizen van Bewaring en Gevangenen kerkdiensten gehouden. Deze diensten worden trouw door de mensen bezocht.

Een viering met gebeden, liederen, lezingen en uitleg. Met een grote aandacht voor het verhaal uit de Bijbel. Velen ervaren het als een heilzaam moment temidden van spanning, sleur, oppervlakkigheid, hardheid. Deze diensten zijn een belevenis: de ervaring misschien ook van een stukje bevrijdende gemeenschap, waarin het verhaal van de levende, de opgestane, wordt doorverteld, gevierd, en wordt nagedacht over de betekenis daarvan voor jouw leven.

Het wordt door de mensen op hoge prijs gesteld als gemeentelieden van buiten de dienst mee willen vieren.

Het geeft een gevoel van openheid, verbondenheid, verademing, acceptatie.

Als tweede mogelijkheid van participatie van een gemeente noem ik u de

2. catechese, of gespreksavonden: in het Huis van Bewaring komen wekelijks twee gespreksgroepen bijeen van 18 deelnemers per groep. Meestal stel ik daar het onderwerp van de kerkdienst van de zondag erop aan de orde. Vaak zijn dit diepgaande gesprekken.

De betekenis van gemeentelieden van buiten is groot: solidariteitsbeleving, verbreding van het gesprek binnen de inrichting, gehoord worden en begrip ondervinden. Wat meer concreet: gesprekspartner of gespreksleider, assistentie bij bijzondere projecten (bv. groep uit Wateringen).

Een derde mogelijkheid van assistentie is:

3. het dienst der offeranden projekt. Ook in de kerkdienst in de gevangenis willen we de dienst der offeranden inhoud geven. De mensen beschikken niet over contant geld, dus een collecte in de gebruikelijke zin is onmogelijk. Daarom ben ik in het Huis van Bewaring begonnen met een speelgoedprojekt. Het gaat om restauratie van gebruikt speelgoed en het fabriceren van nieuw speelgoed, voor een kindertehuis, nl. Casa Materna in Napels. Daarom zo herkenbaar, omdat velen zelf een kindertehuis ervaring achter de rug hebben. Bovendien is men in Den Bosch werkzaam voor een speel-o-theek.

In Scheveningen wordt aardewerk vervaardigd voor bejaarden-centrum Uitzicht.

Speelgoed en aardewerk worden tijdens de dienst der offeranden/inzameling der gaven, voorin de kerk gebracht als bijdrage in de dienst van de gemeente van Christus in de gehele wereld.

Het dienst der offeranden projekt in Scheveningen, t.b.v. Uitzicht, is opgezet met de bedoeling er een projekt van wederzijdse assistentie van te maken. Concreet kan de kerk dit projekt steunen door mee te helpen speelgoed in te zamelen of geld bijeen te brengen om de kosten te dekken.

Als vierde mogelijkheid noem ik u het

4. Werelddiaconaat. Eén van de inzetten van het pastoraat is de mensen te oriënteren op een wereld die groter is dan de gevangenis.

In dit verband liggen er mogelijkheden voor participatie in het proces van bewustwording van het werelddiaconaat.

5. Individuele steun: t.b.v. gedetineerden of hun familie, bv. door diakenen erbij te betrekken.

De betrokkenheid van de kerkelijke gemeente zal aan geloofwaardigheid winnen als men zich ook het lot aantrekt van de mensen na hun detentie.

Het verhaal van de verrijzenis moet handen en voeten gegeven worden in het aanbod van concrete mogelijkheden voor opvang en ondersteuning (bij het zoeken naar een nieuwe levensweg) na de detentie.

De kerk heeft te weinig mogelijkheden voor een concreet aanbod van opvang. Terwijl ze die mogelijkheden wel in potentie heeft: in ruimte, mankracht en geld.

Een voorbeeld van wat de kerk kan doen is het projekt Exodus. Een huiskamer-kelder waar mensen die de vicieuze cirkel van hun bestaan willen doorbreken, mensen vinden die dat met hen willen doen.

1. kleinschalig projekt, met de nadruk op serieuze opvang, dus werken met kleine groepen.
2. de mensen bespreken met elkaar hoe een dag wordt doorgebracht; vanuit het samen-zijn ook zelf iets doen.
3. geen barmhartigheid, maar selfsupport.
4. vaste momenten van eigen verantwoordelijkheid:
 - creativiteit: eigen produkten worden verkocht.
 - ontwikkelen van een hobby
 - huishoudelijk: schoonhouden, koken.

De grondgedachte is: mensen hebben mensen nodig. Exodus funktioneert niet alleen in de kelder, maar ook in de gevangenissen.

Wat kan de kerk doen:

1. financiële ondersteuning van het projekt
2. werven van vrijwilligers
3. verkoop van produkten
4. aandacht schenken.

In mijn werk in de gevangenis merk ik dat de velden wit zijn om te oogsten. Er is honger en dorst naar een boodschap van hoop. Er is vooral een hunkering naar een gemeenschap van mensen die het aandurft bevrijdende, richtinggevende, zingende gemeenschap gestalte te geven. Mensen die de hoop die in hen is in concrete daden van liefde in herkenbare vormen gestalte geven.

Het justitiepastoraat wil mensen uitnodigen en uitdagen op te staan en open te gaan naar het leven, in het verhaal van de bevrijding, heelmaking, vergeving en verrijzenis van Christus te geloven.

In de viering wordt dit beleefd en ervaren en in de catechese en ontmoeting wordt in gesprek en bezinning het verhaal bespreekbaar gemaakt.

De velden zijn wit om te oogsten.

Als de gemeente bereid is haar roeping te verstaan en nieuwe vormen te ontwikkelen.

Wát verwachten mensen van de kerk?

Gemeente van bevrijding in het over en weer van mensen die elkaar nodig hebben. Mensen die op aarde zichtbaar en vooral voelbaar en tastbaar in God geloven.